

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсецъ

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА
Въ България 8 лева
Въ странство 8½ « златни

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ
ВЪ РЕДАКЦИЈАТА НА
«Медицинско Списание», Варна

РЕДАКЦИОННИЙ КОМИТЕТЪ:

Д-ръ Юрдановъ
„ Пюскиллиевъ

Д-ръ Севвовъ
„ Ивановъ.

СЪДЪРЖАНИЕ: Популярна медицина. — Селска Инена. — Професоръ Вирговъ по събора за диатезичката на рака. — Училищна инена. — Ново източникъ на живина. — За приचितъ на дифтеритна.

Популярна медицина

или

ДАВАННЕ ПЪРВА ПОМОЩ НА БОЛНИ И РАНЕНИ ВЪ ОТСЪСТВИЕ
НА ЛѢКАРЬ.

отъ *Д-ра Леополдъ Тюркъ*

(презель Д-ръ Ивановъ).

«Цѣльта на това ми малко съчинение е да дамъ на всѣ-кого познания върху медицината, но само върху тѣзи медици-на, която всѣкий може да върши. Ще науча читателитѣ си отъ що произлизатъ повечето отъ нашитѣ болѣсти, съ какви средства можемъ да ги избѣгваме, какъ да уборваме първитѣ имъ признаци, и понеже много отъ тѣхъ преминуватъ щомъ като отстранимъ причината имъ и много се излѣкуватъ лесно отъ самитѣ усилия на природата, когато първитѣ помощи не ся побъркали на благотворнитѣ ѝ влияния, то всѣкий ще ви-

ди, че съ помощта на монтѣ съвѣти много често би се излѣкували болѣсти, които безъ това би станали твърдѣ тежки.

Има и такива болѣсти хода на които е тѣжъ бързъ и обикновено тѣжъ злополученъ, ако не се глѣдатъ отъ рано, щото всѣкой трѣбва да знае каква първа помощъ трѣбва да даде противъ тѣхъ, до като пристигне лѣкаря. Нека окажа между друго на нѣкои кръвотечения, на нѣкои премипанця, на лопшата гърлица, на холерата, на злокачественитѣ трески и на отраванията. Това значи ли че азъ искамъ щото читателитѣ да замѣстятъ лѣкаритѣ, да знаятъ да се лѣкуватъ или да лѣкуватъ своитѣ ближни въ тежитѣ болѣсти? Азъ бихъ го желалъ, но то е съвършено невъзможно. Има нѣкои си които искатъ да увѣрятъ народа, че единъ интелегентенъ чловѣкъ, а всѣкой се мисли за такъвъ, като прочете едно медицинско съчинение ще бѣде въ състояние да лѣкува всичкитѣ болѣсти! Това е една опасна и жалостна грѣшка. Колко хорица умиратъ всѣкодневно, въ силата на възрастта, убити отъ подобни самоубий лѣкари! Най простия здравъ разсѣдѣкъ е достаточенъ обаче да убѣди всѣкого, че една такава сложна машина, както е чловѣческото тѣло, гдѣто толкова разни органи и дѣйствия способствуватъ за поддържаннето на живота, гдѣто химията и физиката въ най чюдеснитѣ си проявления се намиратъ въ дѣйствие, не може да се изучи и проумѣ освѣнъ съ помощта на дълъгъ и мъченъ трудъ и съ дълбоки размисления.

Нека прочее бащитѣ, майкитѣ, поповетѣ и др. се ограничатъ около себе си да отстраняватъ до колкото могатъ причинитѣ на болѣститѣ, да даватъ на болнитѣ първа достаточна помощъ за да ги излѣкуватъ ако болѣстта е легка, достаточна сжщо въ тежки случаи догдѣто пристигне лѣкаря.

Такава е медицината, която тѣ могатъ да извършватъ.

Глава I.

Причини на болѣститѣ.

Здравия чловѣкъ исхвърля чрезъ кожата си и дѣханнето си въ въздуха, който го окръжава, петъ осми отъ своето пи-

тие и своята храна; това се нарича неосѣтно испарение, различно отъ пота. Тѣй размѣсенитѣ съ въздуха вещества въ една малка стаячка добиватъ много бързо една лоша мерпзма. Този вонещъ въздухъ е достаточенъ самъ да ни причини много болѣсти; той е една отъ главнитѣ причини на тифусната треска (тежката болѣсть) и на тифуса; той предрасполага къмъ охтика, живилица, ревматизми, като ни прави слаби чрезъ продължителното си дѣйствие върху насъ. Този въздухъ е още по опасенъ, когато стаята е влажна и тъмна.

Испарението на болния чловѣкъ е още по вредително; то има свойство да произвежда сжщата болѣсть, толкова по лесно, колкото се намира въ по-голѣмо количество и е по вонещо: тогава то е *заразително*. Разбира се, че таковъ въздухъ претваренъ съ испарения не само вреди на хората, които окръжаватъ болния, но вреди и на самия болнъ, като му прибавя на всѣка минута нови количества отъ отровата, която го подяда. Нека прочее си правимъ обширни стаи, а тѣй сжщо и добри огнища! Зимно време богато правимъ огнь въ собата, трѣбва да не я запущваме до гдѣто не изгоржтъ добръ дървата, защото иначе парата на вжглищата ще влѣзе въ стаята и ще ни задуши. Когато стантѣ нѣматъ добра вентилация (провѣтриванне), тѣ трѣбва да бжджтъ по обширни, да се пада по 50 кубически метра на чловѣкъ. Ако ли се живѣе деня и нощя въ сжщата стая, трѣбва прозорцитѣ да се отворятъ нѣколко пжти презъ дена за да се провѣтри въздуха, а ако има въ нея болни, тѣ да се запазятъ да не би да истинатъ отъ тѣченнето на въздуха при провѣтриваннето.

Животнитѣ вещества, които гниятъ около нашитѣ жилища, като напр. онѣзи отъ заходитѣ, мършитѣ на разни животни, боклуцитѣ, особено онѣзи на свинетѣ. сжщо сж причина да се трови въздуха. Калта по улицитѣ, локвитѣ, блатата, особено онѣзи които наполовина изсжхватъ лѣтно време, сж толкова по-вредителни, колкото времето е по-топло и нѣма вѣтрове. Общинскитѣ управления трѣбва да се грижатъ за да се премахватъ тѣзи нездравословни причини, които често съспиватъ здравето на населението.

Испаренията на мъртвитѣ, особено на онѣзи които сж умрѣли отъ тежки трески, сжщо сж една главна причина на тровене въздуха.

Има близо единъ вѣкъ отъ както Guyton Morveau е познамѣрилъ едно чудесно, лесно и економическо средство за обеззаражаване (пречистване) на въздуха въ къщата, черквитѣ театритѣ и др. За една обикновена стая достатъчно е да се земе единъ стъклень или прѣстенъ съдъ, да се тури въ него единъ смѣсъ отъ 20 грамма солъ и 15 грамма прахъ отъ манганезъ и върху него да се налѣе 15 грамма витриолъ. Този съдъ се носи въ венчнитѣ краища на стаята, отъ него излиза хлоръ (газъ), който обеззаражава въздуха, безъ да има нужда хората да излизатъ отъ стаята на вѣнъ. Когато владѣе нѣкоя заразителна, епидемическа болѣсть, разумнитѣ хора трѣбза често да правятъ подобни къдення въ къщата сл. Размѣра на къдението е лесно да се съобрази съ онзи на стаятъ и съ чувствителността на болнитѣ, ако такива се намиратъ и ако тѣ не могатъ се премѣсти въ време на обеззаражаванieto. Аптекаритѣ могатъ лесно да си набавятъ обеззарающитѣ стъкла на Guyton Morveau, които сж прѣвѣсходни, особѣно за обеззаражаване на болни въ лѣглата имъ, което може да се извършва съ голѣма полза нѣколко пѣти на день.

Когато неосѣтното испарение има такавава голѣма важность, когато то само изхвърля отъ тѣлото ни повече вещества отъ колкото се вхвърля чрезъ нѣкучѣта и испражненията, то разбира се че ако нѣкоя причина дойде да намали това испарение или да го измѣни, тогава тя лесно може да докара нѣкоя болѣсть. Тѣй ние виждаме при бързото или медлено истиванне на тѣлото или на една значителна негова частъ да се произвеждатъ сумма болѣсти. Различнитѣ хреми, пневмонии, плевроити повечето пѣти иматъ друга причина, тѣй сжщо и ревматизмитѣ и много разстройства на храносмилателнитѣ органи. Твърдѣ важно е прочее да се познмъ отъ бързото или медлено истудяване, да се обличаме въ топли дрѣхы още

отъ края на лѣтото и да ги пазимъ до идущата година до едѣто настѣпнать пакъ горѣщиниѣ.

Болкото и да се предпазваме, иже пакъ сме изложени често на истиванне. Когато е възможно трѣбва да търсимъ да се стоплимъ чрезъ ходене, да си промѣнимъ дрѣхитѣ ако сжтѣ мокри, да си туримъ краката въ топла вода или да направимъ топла половинъ-баниа отъ 5 до 6 минути и отъ 36 до 38 сантиметра преди ядене, когато се страхуваме че ще ни сполѣти нѣкоя силна хрема или кашлица, но когато имаме здраво сърдце и здрава глава. Като излеземъ отъ банята, трѣбва да се отнемъ добръ съ топли кърпи, да полѣжимъ поне единъ часъ въ едно топло лѣгло, добръ завити и да инемъ горѣщи настои отъ липовъ цвѣтъ, чай и пр. Съ тѣзи прости средства лесно можемъ се предпази отъ тежки болѣсти.

Хладкитѣ въздушни течения, които много хора търсятъ особено лѣтно време, сж единъ отъ изобилнитѣ источники на ревматизми и даже на охтика. Много хора добиватъ хреми, катары, ревматически болки или ставатъ охтичави чрезъ навика да си откриватъ рждетѣ въ време на съня. Трѣбва да се отучимъ отъ този навикъ чрезъ твърда воля преди да заспимъ или нѣкъ да се обличаме съ нощна дрѣха съ дълги и топли ръкави. Можемъ даже да си превързваме рждетѣ за краката съ единъ ширитѣ за да не можемъ да не откриваме когато спимъ. Съ това средство можемъ въ течение на нѣколко седмици да се отучимъ отъ единъ навикъ, който често бива опасенъ. Нека кажемъ тукъ, че човекъ като си покрива обикновенно легко главата, като носи кжси коси, като се омива вѣрка сутринъ съ хладка вода отъ главата до краката и послѣ се отрива добръ съ дебело платно, като се покрива нощемъ умерено, като прави вѣчки день достаточни упражнения, ако е при това младъ, а най наче силенъ, такъвъ човекъ става малко чувствителенъ на студа и много по якъ.

Нечистото държанне на кожата много прииятствува на неосѣтното испарение. Ако посипемъ кожата съ нишаста или съ оризено брашно, тя се охлажда или ѣ се намалява раздра-

жението ако е тя възпалена; по този начинъ добиваме същия ефектъ, макаръ и въ по слабъ размѣръ, както ако да покрияхме кожата съ единъ слой коллодионъ, желатинъ или масло. Въ такъвъ случай поритѣ (дупчицитѣ) на потнитѣ жлезди се запушватъ, испарението намалява, кожата се охлаждава. Ако това намаляние се изисква по причина на болѣсть, то ползата му е явна; тогава се дѣйствува мѣстно и за кратко време.

Въ нечиститѣ хора кожата е постоянно покрита, често на дебели пластове, отъ смѣсъ на мазни вещества и соли отъ испарението, остатъци отъ епидермъ (повърхностната кожа), прахъ и всичко до което се коснуваме; — такава кожа се намира въ най неблагоприятни условия за изпълнението на своитѣ дѣйствия; слѣдователно веществата които тя би трѣбвало да изхвърли на вънъ като непотрѣбни за живота, оставатъ въ кръвта и другитѣ житкости та ги троватъ и тѣй ни предрасполагатъ къмъ най-тежкитѣ болѣсти.

За да предваримъ тѣзи опасностъ, трѣбва да се миемъ всѣка сутрина, да си промѣняваме често дрѣхитѣ и ако е възможно, особено въ умѣренитѣ сезони, да правимъ често умѣрено-топли бани; — но трѣбва да внимаваме върху качеството на водата, защото то има голѣма гигиеническа важностъ, която обаче често минува незамѣтно. Напстина, водитѣ които съдържатъ много варови соли (сулфати и карбонати отъ калции) и които много често се срѣщатъ, особено въ кладенцитѣ, пречинстватъ твърдѣ злѣ кожата; варовитѣ соли се съединяватъ съ мазното вещество на испарението и може би даже съ оно ва на кожата, образуватъ единъ нерастопимъ сапунъ, който запушва отверстията на потнитѣ жлезди и слѣдователно бъркатъ на гонимата цѣль.

Можемъ да премахнемъ това неудобство, ако употребимъ сапунъ въ голѣмо количество щото водата отъ стипчава да стане легко мазна, както сѣ всичкитѣ алкалически води.

Азъ познавамъ много лица, които у дома си не могатъ да понасятъ умѣренно топлинѣ бани, а напротивъ намиратъ се чудесно добръ въ минералнитѣ бани, като напримѣръ въ

Plombières. Причината на това е че у дома имъ банитѣ се приговляватъ съ тежка, варовита вода която бърка на дѣйствиата на кожата, спорѣдъ както го обяснихме по-горѣ, а водата отъ Plombières, като алкалическа, имъ благоприятствува въ най-висша степенъ.

Очевидно е прочее, че естественото отвращение, което ни причинява нечистотията, е свързано съ нашето естество, че то е инстинктивно, сирѣчь вдъхнато отъ самого Бога, за да отстраняваме отъ насъ всичко онова, което може да развали въздуха който дѣхаме и да си пречистваме кожата отъ непотрѣбнитѣ вещества, които бъркатъ на толкова важното изпълнение на дѣйствиата ѝ.

Отсъствието на достаточна движение въ чистъ въздухъ, при ясно слънце, сѣщо е една отъ главнитѣ причини на намаляване дѣйствиата на кожата и ослабване на цѣлото тѣло.

Твърдѣ много пѣти, женитѣ особено, се оплакватъ отъ разни и най-силни болки, които нѣматъ друга причина; такива сѣщи злини сполѣтятъ и хората които много се занимаватъ съ писменна работа. Прилича като че ли природата да си отмжства върху тѣзи които не употребляватъ мускулнитѣ сили съ които тя ги е надарила и преобрѣща тѣзи сили въ болки. Колко хреми, хронически катари, астми, болѣсти на бѣбрецитѣ, на мѣхура, на матката, подагри, аноплексии не биха се избѣгнали ако да се употребляваше едно достаточна и продължително движение! Всичкитѣ движения на тѣлото сгорѣщаватъ кожата, увеличаватъ испарението ѝ и онова на бѣлитѣ дробове и тѣй пречистватъ кръвта отъ повечето вещества, които ѝ вредятъ и я сгѣстяватъ: защото, въпреки мнѣнието на мнозина, колкото испарението е по силно, толкова кръвта бива по ясна, по-тънка. Тя е тънка у младитѣ хора, а гѣста у старитѣ. Нека прочее привикнемъ да се упражняваме, колкото ни допусчатъ силитѣ; то е едно отъ най-добритѣ, най-силнитѣ средства, което не може да бѣде замѣстено отъ нищо, за поддържане на равновѣсието въ дѣйствиата на живота.

Слѣдва.

Селека игнена.

(Продължение отъ брой 1.)

И така излиза, че причината на заболяемостта и смъртността, както тѣхния видъ тѣй и числото имъ твърдѣ малко зависи отъ самия селскій трудъ; напротивъ, селския трудъ, наистина, често твърдѣ труденъ, нъ на отворенъ въздухъ, укрѣпява организма и уравниоѣсва другитѣ вредни условия на селския животъ. Заболяемостта и смъртността между селското население зависятъ най много отъ другитѣ условия на селския животъ. Тѣзи условия сѣ: лошитѣ селски живѣлища, храната и отсъствие на най елементарнитѣ понятия за игнената. Тамъ, гдѣто материалното положение на селенина е лошо, тамъ гдѣто селенина нѣма що да яде, тамъ гдѣто той нѣма сѣ що да си уреди къщата, тамъ разумѣва сѣ, проповѣдване на игнената: какво да яде, какъ да си отглѣдва дѣцата, сѣ какво да ги храни, колко голѣми трѣбва да бѣждѣтъ прозорцитѣ на къщата му, значи да сѣ глѣдимъ, да сѣ надсмиваме надъ положението на селенина. Слѣдователно въ таква случаи, важно е преди всичко *подобришето на материалното положение на селенина*. Наедно сѣ това трѣбва да върви и грижата за образуването на селското население, подигане на неговия умственъ животъ, и тогава вече разпространяване правилни понятия на населението. Нъ това не ще да каже, че догдѣ селенина е невѣжественъ и сиромахъ, ний трѣбва да сѣдимъ сѣ сгърнати ръцѣ. Трѣбва да сѣ обърне серъзно внимание върху храненнето на дѣцата по селата; селската твърдѣ рано начева да дава на дѣтето си опѣзи храна, сѣ която сѣ хранятъ възрастнитѣ а тѣзъ храна е такава, която стомаха и на възрастния челѣкъ мѣчно може да превари, селското дѣте твърдѣ рѣдко вижда яйце или млѣко — продукти, които само селата доставятъ въ градоветѣ. Колко нещастни дѣцица умиратъ

или растатъ хилави, кандидати за различни, болѣсти — послѣствие на лошото отглеждане. Мнозина нещастни селски дѣцкища лѣтосъ оставатъ заирѣни въ къщи съ едно парче хлѣбъ презъ цѣлия день, когато тѣ могатъ живи да изгорятъ въ къщи (такива случаи не сж рѣдки) или пъкъ на едно съ родителитѣ си цѣлъ день ся пекатъ на слънце, спятъ на голата земя. Това е причината на честитѣ страдания на стомаха и червата (сюрдюнь) у дѣцата.

Жилищата изискватъ коренно измѣненіе. Жилището на селенина не отговаря ни на едно отъ условията на гигиената: къщата на селенина не го варди отъ студъ, тя е тъмна и низка, слѣдователно, и влажна, на около не ся варди никаква чистина; къщата за живѣяние трѣбва да бѣде съвършено преградена отъ она дворъ, гдѣто ся намира добитѣка, съ това е възможно да ся заварди чистината около къщата; трѣбва всякоя къща да си има заходъ, а не всекии да си върши естественитѣ нужди, гдѣто заварди.

Твърдѣ често между селското население върлуватъ болѣститѣ на стомаха и гръднитѣ органи, нъ освѣнитѣ тѣхъ често го сполѣтватъ и тѣй наречениитѣ приливни (инфекционни) болѣсти. За увардване населението отъ тѣзи болѣсти и за лѣкуваннето имъ у насъ има околийски лѣкари. Нъ да ли околийския лѣваръ може да направи нѣщо, да принесе онѣзи полза, която отъ него ся очаква? Азъ отъ своя личенъ опитъ можъ да отговоря отрицателно. Околийския лѣваръ има твърдѣ много работа съ съдебни случаи, които му отнематъ твърдѣ много време. За да може да предвари появяваннето на нѣкоя епидемическа болѣсть, околийския лѣваръ трѣбва да бѣде добрѣ запознатъ съ живота на мѣстното население, съ всичкитѣ условия на мѣстността и само тогава той може съ успѣхъ да ся бори съ болѣститѣ. За това ся изискватъ не една и не двѣ години, а кой околийский лѣваръ сѣди на мѣстото си много време? Отъ голѣма важность е да ся задѣжатъ селскитѣ общински управления и селскитѣ свещеници да испровждатъ на околийский лѣваръ всеки мѣсяць вѣдомости за

числото на роденитѣ и умрѣлитѣ (като обозначаваатъ рода на смъртта приблизително, разумѣва се) и числото на вѣнчаващата. На основание на тѣзи мѣсячни свѣдѣния, лѣкаря може да се запознае съ заболѣваемостта и смъртността както у дѣцата тѣй и между възрастното население, а слѣдователно, тѣй ще бѣде до извѣстна степенъ въ състояние да предварва извѣстни болѣсти, като въ сжщото време знае и условията на мѣстния животъ. Нѣма съмнѣние, че твърдѣ голѣма полза ще донесатъ, ако бихъ сѣ учредили при околийскитѣ или окръжните управления, а още по добръ особини, свѣти, които исклучително да се грижатъ за общественото здравие.

Д-ръ Севвовъ.

Профессоръ Вирховъ по въпроса за диагностиката на рака.

Въ най послѣдната си тетрадь на «Архива за патологическата анатомия и физиология». Вирховъ подробно разгледва въпроса, иматъ-ли за распознаване на рака рѣшително значение чисто анатомическитѣ или клиническитѣ признаци, и дохожда къмъ слѣдующето заключение: едно клиническо раздѣление на опухолитѣ нѣма и то не може да съществува ако не се опира върху анатомическитѣ признаци. Колкото се касае до рака, то той състои отъ клетки съ епителнаенъ характеръ, но както е доказалъ, той вече въ 1885 год. има смѣсени опухоли, тѣй щото ако при изслѣждане се ограничатъ съ разгледване само на едната частъ на опухолъ, то диагностиката може да стане погрѣшна. Ако напр. се попадне такава частъ където преобладава съединителна ткань, то диагностиката ще бѣде благоприятна, отъ колкото ако би се попаднали други части. Вирховъ се съзнава че той самъ е правилъ такива погрѣшки и се е убѣждавалъ въ тѣхъ само тогава когато е имало рецидивъ, който е обръщалъ неговото внимание върху подозрителния характеръ на процеса. Отъ 1851 година насамъ научиха се да распознаватъ и въ смѣсенитѣ опухоли къдѣ трѣбва да се търси рака, той се намира всѣкога на основанието на опухолъта. Справедливо даватъ клинициститѣ голѣмо значение на изслѣдването на съ-

сѣднитѣ органи, особно на лимфатическитѣ слези. Истина че и тукъ ставатъ грѣшки, тѣй като често просто възпалително подуване на слезитѣ се приема за раково. Възможно е да се направи едно изсѣждане на опухолѣта като се отрѣже едно парче отъ околността на опухолѣа, или като се убодѣ послѣдната п се извади една частъ отъ веществото ѝ, отъ вътрешността на опухолѣа. Но и тукъ пакъ погрѣшкитѣ не са исклучени, защото може да се случи щото именно онова парче което се изсѣдва да не съдържи най лошата частъ отъ опухолѣа, особно при смѣсеннитѣ опухолѣи. Освѣнъ това случавъ се да се намиратъ двѣ новообразования, едно до друго, или папиллярни възвишения да се намиратъ наредъ съ язви. Най често това се забѣлѣзва въ грѣклана. Но и тукъ има нѣкои разлики по които може да се ръководи изсѣждателя. Вирховъ казва че, до колкото знае той, до сега не е било доказано щото, при истинския ракъ на грѣклана, наредъ съ него да има твърди кондиломи, които, сами по себе си, се глѣдатъ като безвредни мѣстни продукти.

Вирховъ признава че твърдѣ важно би било да се открие микроорганизма който произвежда рака, но притурва че до сета това не се удаде. Той не изгубва обаче надѣжда че бациллата на рака ще се намери, и съ това ще се направи единъ важенъ прогресъ въ диагностиката и въ прогноза на рака. Не безъ основание въ послѣднитѣ години вниманието се обърна повече къмъ превръщениѣта въ кръвѣта и въ пикокочѣта на хората които страдатъ отъ ракъ. Уголѣмяванието на количеството на сахара въ кръвѣта и намаливанието на пикочевиниѣта въ пикочѣта се приеха като важни вспомагателни средства за диагностиката. Но и тѣзи признаци до сега нѣматъ оназъ вѣрностъ, която представляватъ анатомическитѣ изсѣждания. Вирховъ развива подробно възгледъ за мѣстното свойство на злокачественнитѣ новообразования, като приема че дискразията е второстепенно събитие. Той казва че се е борилъ нѣколко години противъ догматитѣ на старата медицина, която считаше че рака е проявление на една дискразия. Когато започнахъ, говори Вирховъ, да се боря, хирургитѣ толкова ги бѣше страхъ да опериратъ рака, щото нѣкои отъ тѣхъ съвсѣмъ се отказвахъ отъ подобни операции, а другитѣ правяха поне голѣми резерви. Но азъ всѣкога стояхъ за операции, като бѣхъ убѣденъ че новообразованията са мѣстни и за това трѣбва да се отдалечаватъ. Въ този смисълъ азъ постоянно дѣйствувахъ върху моитѣ приятели хирурзи, Карлъ Майеръ, Албрехтъ Фонъ Брефе, Јангенбекъ, и менъ, ми се удаде да ги убѣдя да правятъ операции даже и при съвършенно млади опухолѣи отъ най злокачественнитѣ. Важно е наблюдението че бо-

лъстът дълго остава мѣстен и ако се разпространява то само по околноститѣ, а метастазитѣ се появяватъ твърдѣ късно

Въ подобни случаи опасността се намира въ мѣстното разпространение и разрушение и до гдѣто има възможностъ да се удали това мѣстно гнѣздо презъ операция, до тогава може да има надежда за окончателно изцѣрение». Вирховъ се касае и до въпроса за образуване на рѣбецъ при рака. Той амѣри че това става презъ регрессивна клѣста метармофоза на клѣткитѣ въ центра на опухоли и че то не е изцѣрение на рака. Напротивъ може да има голѣмъ рѣбецъ, а пакъ образуването на елементитѣ на рака да прогресиратъ. Пречитателството за истинското изцѣрение лежи именно въ прогресивното образуване на отдѣлни гнѣзда. Самъ по себѣ си рака не е дълговремененъ, неговитѣ клѣтки напротивъ иматъ наклоненостъ къмъ распадение. Отъ време на време се обнародватъ отдѣлни случаи кѣдѣто това е ставало. По поводъ на това Вирховъ казва: «Азъ съмъ далечъ отъ да не признавамъ възможността на едно произволно изцѣряване на рака. Тѣй преди нѣколко години Джонъ Клай въ Лондонъ съобщилъ нѣколко случая които употреблението на хиреския терементинъ е ималъ това благотворно дѣйствие. За жалостъ нѣма достатъчно фактове за потвърждение на тѣзъ наблюдения. Менъ ми се чини че въ докторската практика се отнасятъ много скептически къмъ тѣзъ страна на терапевтическитѣ изслѣдвания Въ опова отчаянно положение въ което се намира чловѣкъ боленъ отъ ракъ е позволено да се опитватъ и такива средства за дѣйствителността на които не може да си съставишъ ясно представление. Произволно регресиране въ вътрешността на опухолитѣ е твърдѣ разпространено. Най много се случаватъ то въ роговитѣ образования и по рѣдко въ епидермидитѣ карциноми, въ тѣй наречениитѣ канкрони. За това тукъ трѣбва да се даде преимущество на оперативното отдалечаване на гнѣздото на болѣстѣта. Една теория за тѣзи изцѣрявания сега нѣма, предъ видъ на недостатъчния материалъ, но всичко говори за това че при нѣкѣсти обстоятелства нѣтането на роговитѣ клѣтки толкова е нарушено, щото тѣ се разпадатъ. Къмъ това именно се стремиха старитѣ и новитѣ практици презъ употреблене на различни външни цѣрове. Тѣй като рака въ началото си, а често и твърдѣ дълго, е мѣстно страдание, то трѣбва да бѣде възможно и да се изцѣрява той въ това време мѣстно.»

Д-ръ Гловина.

Училищната игнена.

Влиянието на училището върху здравето на децата.

(Продължение от брой 32 г. II.).

II.

К л а с с а.

Миналата година въ «Медицинско Списание» ние описахме, така да кажемъ, прибавочнитѣ страни на училищното здание. Указахме на правилата, които ще могатъ да способствуватъ за чистотата, за подобренията и за преобразованията изисквани отъ игнената, но ние не трѣба да забравяме че дѣцата въ пѣ-кон отъ тѣя прибавочни мѣста малко стоятъ, и тѣ за минута биватъ изложени подъ тѣхното влияние, а главното мѣсто дѣто най много стоятъ дѣцата е класса, които съставлява най главната частъ на едно училище. Има училища, които външно са богато украсени, съ пространия предвѣрня, съ великолѣпни стълби, а пакъ класса като второстепенно мѣсто е тѣсенъ и злѣ поставенъ, а напротивъ той трѣбаше да съставлява главната точка въ предначертанието и осъществяването на училищния планъ. И дѣйствително дѣцата се събиратъ и стоятъ въ класса най малко шестъ часа презъ деня. Тамо трѣба да имъ се обезпечи едно достатъчно мѣсто, както се пресмѣтатъ настоящитѣ нужди и съ нуждитѣ, които катадневно се увеличаватъ споредъ общината; въ класса дѣцата трѣба да намиратъ чистъ, подновенъ въздухъ, удобна топлина, едно освѣтление добръ приспособено за деня и за вечерята, условия къмъ които трѣба да са обърнати всичкото внимание, всички умъ и специално знание, както и практическата опитностъ на архитекта. Никака частъ отъ училището не трѣба да се занемарва, а още повече класса, защото предъ видъ на времето,

което прекарватъ дѣцата въ него, и особенитѣ условия по които тѣ се намиратъ тамо събрани, изискватъ игнената най строго да се пази.

Прочее не трѣба никоги прибавочнитѣ мѣста на едно училищно здание да се располагатъ въ ущербъ на величината, на освѣтлението, на провѣтриванieto и на поставянieto класса. Първомъ класса; прибавочнитѣ мѣста и другитѣ принадлежности трѣба да бѣдатъ второстепенни въ плановѣтъ и въ предначертанията на архитекта. Въ нѣкой училища, дѣто прибавочнитѣ мѣста не са били добрѣ расположены, може да се поправятъ, но всѣкакъвъ такъвъ опитъ е безполезенъ тамо дѣто класса е разваленъ по единъ радикаленъ недостатѣкъ и ако не представлява въ устройството си, въ распредѣленieto си и въ наредбата си, приспособленieto на сжщественитѣ игненически правила.

Нека сега опредѣлимъ въ нѣколко думи елементарнитѣ условия, които се изискватъ за единъ классъ, защото въ дѣйствителность класса съставлява училището.

Трѣба да се отрѣди за классъ едно удобно мѣсто, съгласно правилата, които по на долу ще изложимъ. Въобще классовѣтъ трѣба да бѣдатъ на долний етажъ: нищо по лошо нѣма за реда, дисциплината и чистотата, отъ колкото тия слизвания и възлизания на дѣцата по стълбитѣ.

Ние обръщаме вниманието на нашитѣ архитекти и още повече на самитѣ общини, които си построяватъ нови училища; защото ние виждаме у насъ безъ никакви налѣжащи причини да строятъ повечето двоетажни училища; наистина у другитѣ мѣста това правятъ, защото не располагатъ съ голѣми мѣста, а у насъ, слава Богу, мѣста широки, нѣма за какво да се харчимъ за двоетажни здания, които ставатъ по-сѣжни, а по солидность са по-слаби. Желанието за построяване на двоетажни училища не е развито само у нашитѣ градски общини, но това се срѣща и въ селскитѣ ни общини. Неудобствата на таквата здания са още по-голѣми, когато тѣ се отредятъ за първоначални училища.

Така ние имаме нови такива училища, на които за да дадат вънкашенъ изгледъ, се забравили вътрѣшността и са ги оградили съ безполезни кули и възвишени покриви, така щото силния вѣтръ почти сѣка година ги уголва или задига покрива имъ, и сепарациитѣ слѣдватъ една подиръ друга още отъ самото начало.

Игнената изисква, класицитѣ стап да иматъ научно измѣрени пространства и строго да се пазятъ; и всякакво пренебрѣгване на тия условия бива въ ущербъ на общото здравие на дѣцата. Понататѣкъ ние ще видимъ до колко и безъ една добра вентилация тия нужди не могатъ да бѣдатъ достатъчно изпълнени. Най сетиѣ класаа трѣба да бѣде така поставенъ щото свѣтлината да влиза по едно най благоприятно направление за да може зрѣнието да се упражнява съгласно игнената и да се запазятъ очитѣ, и всаѣдствие на неправилното, недостаточното освѣтление, дѣцата се принуждаватъ да зематъ неправили и вредителни положения, които твърдѣ често повреждатъ ортопедическото, правото тѣлесно развиванне на дѣцата въ периода на растението имъ.

Въ идущий брой ние ще пишемъ по въпроса за пространствата на класаа, въпросъ, които трѣба живо да заинтересва, било общинитѣ, било родителитѣ, а още повече саѣнитѣ учители, които са изложени на сѣщитѣ опасности, както ученицитѣ си. Може най утвърдително да се каже, че за тоя въпросъ у насъ даже не си даватъ трудъ и да помислятъ. Нѣкогашъ си една градска или селска община построила си едно училище, въ което могатъ да се помѣщаватъ 30 или 40 ученика, а слѣдъ години ученицитѣ станали 100 или 120, то училището си остава сѣщото и въ оня класъ дѣто едвамъ можали да се помѣстятъ 10 или 12 ученика, днесъ натѣпватъ, тѣй да се каже, 20 или 30 ученика, малко исбатъ да знаятъ, че за сѣкий единъ ученикъ трѣба да има извѣстно пространство мѣсто; тѣ гледатъ само да има мѣсто ученика да се побере и сѣдне, а по нататѣкъ нищо повече. А че въздуха се развалелъ и че това излагало живота на дѣцата въ опасностъ, такова нѣщо не имъ минувало никакъ презъ ума.

(Слѣдва.)

Новъ источникъ на хинина.

Опасността за загубването на това драгоцѣнно сръдство, по причина на неговото твърдѣ голѣмо употрѣбление, трѣбва да изчезне съ откриването на новия родъ цинхонови растения, много богати съ съдържанieto на противо трескавитѣ вещества. Утвърдивать че качеството на тѣхния алкалоидъ е прѣвъсходно. Въвеждането на тѣзи нова категория на цинхоновитѣ растения се дължи на Г-на Гриана генералний консулъ на Колумбия въ Парижъ. Г. Гриана още повече компетентенъ въ тоя въпросъ е вече представилъ въ сътрудничество съ г. Арио важна работа за цинконовитѣ растения. Въ Парижката *jardin des plantes* г. Гриана е успѣлъ да достави и семена, събраши по негово поръчване отъ неговитѣ кореспонденти въ Нова Гренада. Тѣзи семена съ неоцѣнни достоинства били съ внимание посѣяни и прѣкрасно порасли, тъй щото въ настояще врѣме тая знаменита ботаническа градина вече владѣе нѣколко стотини отъ този родъ растения.

(Илюстрированный Миръ № 41. 1887 г.) Р.

За причинитѣ на Дифтерита.

Д-ръ Тайлеръ се придържа на това мнѣние че ужъ дифтерита има свързка съ обикновенитѣ плесивы гъбки, които придобивать болѣзнетворни свойства вслѣдствие на размножаването въ каквато и да е вредителна среда. За доказателство на това той привожда много случаи, въ които — по видимому заболѣването се развивало единствено вслѣдствие на съприкосновение съ плесеньта, напримѣръ вслѣдствие на спанне въ стая дѣто има плесень по стѣнитѣ или въ избата, дѣто се е съхранявала плесива вълна, или вслѣдствие очисти- ванне на гълъбарници и други такива.

(Илюстрированный Миръ № 41. 1887 з.) Р.